

Personajele

BĂTRINUL
BĂTRINA
BĂRBATUL
SORA LUI
TÎNĂRUL
DOINA
AL DOILEA TÎNĂR

THEODOR
MĂNESCU

POLITICA

3. *Dialectica**

roman dramatic în două părți
(13 capitole)

Consultant științific :
conf. univ. dr. ION ARDELEANU

„Deasupra cerul cu stele și legea
morală în mine“.

KANT

„Numărul de pagini... este de-a
dreptul infinit. Nici una nu e cea
dintii ; nici una, cea din urmă.“

BORGES

* Primele două romane drama-
tice din seria „Politica“ au apărut
în revista „Teatrul“, nr. 1/1982 ;
„Dialectica“ se reprezintă la Teatrul
Foarte Mic sub titlul — ales de
teatru — „Trestia gânditoare“.

DINU SĂRARU

ORGOLIUL SCRIITORULUI

să descifreze, „din mers“, mecanismul istoriei la care participau direct, partizani ai unei cauze și nu simpli martori, iată ce m-a cucerit în demersul scriitorilor consacrați cu obstinație zonei politicii, atât de subjugată în această a doua jumătate a secolului 20, când politicul pare să fi devenit condiția fundamentală a

Orgoliul de a se afla în mijlocul evenimentelor și de a sfida arhicunoscuta și arhiexploatarea teorie a nevoii de distanțare de faptul istoric, pînă cînd acesta se găsește, în sfîrșit, sustras riscului amendării de către conjunctură, pentru a putea deveni adevăr obiectiv, risc autentic, trist validat de-a lungul vremii și vremurilor, orgoliul de a se afla în mijlocul evenimentelor și de a încerca

DOINA : Tu chiar crezi că taică-tu a murit ?

TÎNĂRUL : Ce te face să crezi că n-ar fi murit ?

DOINA : Știi că, uneori, vorbești singur ? Înainte, nu...

TÎNĂRUL : Înainte de ce ?

DOINA : De călătoria asta... ultima...

TÎNĂRUL : Ce vrei să afli, de fapt ? Dacă am fost răpit, dacă m-au bătut, dacă m-au schingiuit, dacă nu-mi dădeau de mâncare, dacă mă țineau legat la ochi ori dacă apăreau fiecare cu o cagulă pe cap și cu o pușcă mitralieră... Nimic din toate astea. Eu nu sint un pericol pentru nimeni...

DOINA : Poate că ești...

TÎNĂRUL : Periculos ? Eu ? Un biet alcătuitor de fișe pentru un dicționar care nu știu cînd o să mai apară și dacă o să mai apară vreodată ? Periculoși sint oamenii de acțiune. Acțiunea e corpul delict. Mai ales dacă intră în conflict cu ideile consacrate.

DOINA : Dacă nu periculos, atunci poate că extrem de prețios...

TÎNĂRUL : De ce nu te faci tu detectiv ? Sau spioană ? Mata-hari !

DOINA : Nu e pe gustul meu. Și, dealtfel, tu imi ocupi toate zilele și toate gîndurile... și toate nopțile... Ai venit din călătoria asta cam flămînd...

„Dorințe netrăite pe care viața nu ți le-a hărăzit. Pornește în larg. Caută-le și găsește-le.“

WHITMAN

BĂRBATUL : Mă grăbesc, dragă tovarășe, să-ți scriu, pentru că mi s-a ivit o ocazie minunată. Am dat de o comoră. Parcă văd cum ți-ai holbat ochii, nu-ți vine să crezi că eu am scris și ți-am și trimis scrisoarea asta, și te gîndești dacă nu cumva m-am scrintit. Există scrintiți întru Hristos, există și zeloși întru marxism, cum ar zice maică-mea, adică aceia dintre noi care transformă marxismul, ateu prin definiție, într-o religie ai cărei prea fanatici slujitori îi sint, făcînd astfel marxismului rău și nu bine, căci el nu e o religie ci însăși libera cugetare, neîngrădită de nici o interdicție, de nici o teamă și de nici o prejudecată, și orice nu e judecată e pre-judecată, există și căutători de comori, ai să zici tu, uite că și prietenul meu, cel care mi-a salvat viața pentru că și eu îi luasem apărarea, și prietenul meu s-a scrintit, probabil că sărăcia îl face să viseze comori. Soția imi reproșa că alții s-au descurcat mai bi-

existenței. Iată ce m-a convins și în *Politica lui Theodor Mănescu*, operă fără precedent în literatura română și a cărei vocație scenică stă în voința unui scriitor de a se convinge și de a ne convinge că spațiul democrației autentice trebuie să fie favorabil implicării creatorului în istorie și răspunsurilor la întrebările, la toate întrebările, la care are dreptul o conștiință angajată. În fond, *Politica e drama unor grave întrebări, neconținut asaltatoare, și mai ales drama aflării răspunsurilor adevărate prin răbdătoarea, chinuitoarea, tragica chiar asumare a riscantei obligații morale de a înlătura, pe cont propriu, fețele nenumărate cu care conjunctura a avut nevoie, la un moment dat, sau în timp, să mascheze adevărul obiectiv. Drama descoperirii adevărului și drama înțelegerii drumului greu, sinuos, complicat, singeros, uneori, pînă la el.*

N-am fost, pînă la această tetralogie (încă neîncheiată), un pasionat al scrișului lui Theodor Mănescu, dincolo de interesul plin de respect al cronicarului ambiționînd să comenteze premierele originale și să caute originalitatea pentru a o saluta cu speranță. Moralistu mi se părea agresiv, meseriașul — studiat și livresc, tot timpul aveam impresia că descopăr calculul rece, știința prevala asupra curajului de a ieși liber în scenă, lipsea, imi ziceam, incendiul devorator. Ei bine, în cea mai puțin teatrală — formal — dintre piesele lui Theodor Mănescu, în această *Politică*, am fost de la început convins că disting — și înscenările de la Teatrul Foarte Mic, cu succesul lor categoric, au demonstrat-o definitiv — simburile de foc al unei conștiințe scriitoricești cutezătoare.

Nu putea scrie această tetralogie — din care azi se publică partea a treia, căreia noi, la Mic, i-am spus Trestia gînditoare — decît un scriitor cu o aculă combustie morală, în stare de a-și pune deschis și nu pitic — și de a pune și pentru noi — întrebările de atîtea ori mistuitoare pentru o conștiință partizană, însetată de adevărul istoriei, nu numai trăită, dar și înfăptuită !

ne, și tu nici nu-ti poți imagina cât îmi doresc să am lângă mine o femeie care să mă iubească, să știe cine sînt și să împart cu ea o mansardă friguroasă, dar să fim fericiți, să-i spun „tu ești cea mai frumoasă din Peninsula balcanică“, iar ea să se supere și să-mi răspundă : „sînt cea mai frumoasă din toată Europa“. Să aibă părul castaniu și să-mi spună în fiecare dimineață : „nu vezi că sînt blondă?“ Dar să nu bat cîmpii. Sînt sărac, dar am găsit o comoară. Ce este o comoară ascunsă sau furată dacă nu ceva asemănător unui adevăr acoperit, sau furat, oricum neștiut, încă nedescoperit, ce este o comoară dacă nu un asemenea adevăr ascuns, ca uriașa balenă Moby Dick, pe care o căuta căpitanul Ahab — ții minte strigătul lui sau șoapta lui „Ahab este dușmanul lui Ahab“ ? — și pe care a găsit-o după lungi peregrinări pe apele tuturor oceanelor și cînd, legat parcă cu funii de ea, i-a înfipt sulița în ochiul uriaș, în ochiul neclintit, l-a ucis și ea cu o simplă lovitură de coadă. Am primit dreptul să călătoresc în străinătate și să cercetez și acolo arhive, la care voi avea acces datorită bunăvoinței unor institute de cercetări din țări care au acum interes să fie în relații bune sau cel puțin convenabile cu noi. Destinarea se dovedește un lucru foarte bun. Doresc să confrunt informațiile găsite în arhivele noastre cu acelea pe care eventual le voi găsi acolo. Deocamdată,

nu știu ce rezultat va avea această activitate. Îți dai seama că sînt atîtea împrejurări în istoria noastră despre care nu putem ști adevărul întreg numai din arhivele noastre ! Știi că eu trăiesc doar ca să înțeleg, în primul rînd ca să-mi limpezesc imaginea despre societatea în care trăiesc. În care încă de la începuturile ei, începuturi în care și noi ne-am zidit tinerețea, ni s-au întimplat atîtea, mai mult rele decît bune, om fi fost noi doi excepții de la regulă, deci ca să-mi limpezesc imaginea despre societatea politică. Nu e oare ciudat că edificăm o nouă orînduire pe baza unui plan, sînt cincisprezece ani de cînd, în 1950, a fost adoptat cel dintîi plan anual, pe baza unui proiect, a unei determinări, dar pe parcurs sîntem nevoiți să examinăm și să reexaminăm ce a ieșit, căci, parcă una am programat noi și alta rezultă, viața e viață, cine a spus că cea mai deplină ordine e doar într-o ladă goală ?, Brecht, mi se pare, ce vedem în jurul nostru, cel puțin pînă acum, nu prea se potrivește cu visurile noastre, ca în cel mai genial proverb românesc „unde dai și unde crapă“.

Evident, mi se cere să predau toate informațiile culese unui superior, specialist și el în istorie. Să nu întreprind de unul singur nici o operație de sinteză. Și să nu-mi fac copii după documentele cercetate. Precizarea asta din urmă m-a cam intristat. Tot nu există încredere deplină în mine ? Trec peste

Pentru prima dată în literatura română și în teatrul românesc, cititorul și publicul iau parte la un proces ce se lasă încă atît de greu deslușit, atîc cărui eroi au o identitate revelatoare pentru tot ce s-a întimplat în țară și în lume într-o perioadă de timp care abia a avut timp să devină istorie, sau care sub ochii noștri abia se pregătește să devină istorie ! Scriitorul ne „dezvăluie“ istoria și ne obligă să înțelegem că niciodată n-am fost atît de departe de secretele ei încît să nu fi suferit direct — deși iată că poate n-am știut-o ! — urmările tăvălugului ei !

Prejudecata discursului și dezbaterii în teatru a fost învinsă cu o sinceritate dezarmantă a abordării politicii dinlăuntru ei și cu o siguranță a demonstrației firești care au făcut perfect plauzibilă construcția, de data asta savant elaborată, și atît de vie, personajele-argument.

Vocația de a construi nu numai suportabil, dar chiar captivant, cel mai arid discurs politic și filosofic, și arta de a umaniza evenimentul istoric de anvergură pînă la a-l face înțeles ca aparținînd propriei noastre istorii personale — spre a ne convinge că nimic nu ne mai poate fi străin, cum de nimic nu mai putem fi străini și ne-responsabili — mi se par virtuțile hotărîtoare ale temerarei întreprinderi a lui Theodor Mănescu, de o originalitate indiscutabilă, capabilă să legitimeze un scriitor și să-l facă definitiv inconfundabil într-un peisaj teatral care are încă nevoie să se reclame de la altitudinea dialogului cu un foarte cultivat și avizat spectator, suprasaturat de anecdotică provincială.

Iată, iarăși, de ce această tetralogie se anunță ca una dintre cele mai importante opere ale dramaturgiei românești postbelice.

Orgoliul scriitorului de a se afla, partizan, în mijlocul evenimentelor și de a pătrunde structura istoriei moderne a României, luminînd-o într-o parabolă despre drama conștiinței comuniste, a asumării răspunderii pentru destinul unui popor întreg, s-a și întîlnit, inspirat, cu ecoul lui scenic excepțional.